نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۱۰ تا ۱۲

بیانیه

ضرورت قطعی برای تحول واقعی و هدفمند در آموزش علوم سلامت*

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۹ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۹

چکیده

ایجاد تحول هدفمند و واقعی در نظام آموزش علوم سلامت، با برنامه‌ریزی دقیق و مبتنی بر نیازهای روز جامعه، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای ارتقای کیفیت دانش‌آموختگان و پاسخگویی به چالش‌های نظام سلامت است. این تحول، نه یک گزینه؛ بلکه ضرورتی اساسی برای بهبود سلامت جامعه محسوب می‌شود. فرهنگستان علوم پزشکی در این بیانیه ۸ راهبرد پیشنهادی را ارائه نموده است.

کلیدواژه‌ها: آموزش پزشکی، ارائه مراقبت‌های بهداشتی، ارتقای کیفیت

مقدمه

از مهمترین اولویت‌های نظام سلامت، تحول در آموزش عالی سلامت (در این بیانیه من‌بعد تحول نامیده می‌شود) براساس بندهای ۱ و ۱۳ و سایر مفاد سیاست‌های کلی سلامت ، علم و فناوری و بیانیه گام دوم انقلاب ابلاغی مقام معظم رهبری و سایر اسناد راهبردی مرتبط، است.

دلایل و زمینه‌های تحول

- اعمال معنویت و ارزش‌های انسانی اسلامی، آموزش مطلوب و ادغام یافته در معنویت و ارزش‌های انسانی اسلامی بصورت نظری و عملی همزمان با درس‌های مختلف دانشگاهی و حین ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت. محاسبه امتیازات مثبت و منفی استاد و دانشجو و منظور نمودن معدل امتیازات در آموزش ها و ارائه خدمات سلامت.
- تمرکز بر آموزش‌های نظری، عملی و اقدامات ارتقایی سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها و تهدید کننده‌های سلامت (سلامت محوری) به جای (بیماری و درمان محوری) تلاش برای ارتقاء آگاهی و سواد سلامت مراجعان و نیز رعایت صرفه و صلاح آنان و بویژه بیماران از طریق کاهش و حتی حذف انواع آزمایش‌ها، مشاوره‌ها، تجویز داروها و سایر اقدامات درمانی.
- انطباق نظام آموزشی و برنامه‌های آن، بر مبنای وضعیت سلامت جامعه و ابعاد چهارگانه سلامت با تاکید بر اولویت ارتقاء سلامت و پیشگیری.
- تدریس عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت و همکاری‌های بین بخشی، ابعاد چهار گانه سلامت، آموزش در جامعه و شبکه (سرپایی)، عدالت در سلامت (حذف اختلافات طبقاتی) امنیت غذا و تغذیه مطلوب و کافی، انسان سالم، سبک زندگی‌سالم اسلامی، بهداشت محیط (مسکن، محل کار و...)، آموزش‌های عملی پیشگیری‌محور، مهارت‌های ضروری و ارتقاء سواد سلامت خدمت‌گیرندگان و ....
- حذف مفاد غیرضروری برنامه آموزشی از موارد غیرمرتبط و غیرضروری، با رویکرد کوتاه و کاربردی کردن دوره‌های آموزشی و تجدید نظر کلی در حجم و نیز کیفیت تدریس دروس معارف اسلامی.
- تحول در شیوه‌های آموزش با تأکید بر نوآوری، خلاقیت‌پروری (به‌جای حافظه‌پروری)، ژرف‌نگری (به‌جای سطحی‌نگری)، تمام وقتی اعضای هیئت علمی ....،

راهبردهای پیشنهادی برای تحقق تحول واقعی و هدفمند در نظام آموزش عالی سلامت

۱. **اخلاق و معنویت اسلامی:** حاکمیت اخلاق، رفتار، معنویت اسلامی، ارزش‌های انسانی اسلامی و حفظ کرامت انسانی(در بیان و عمل)، در همه مراکز آموزشی و مراکز ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، بویژه در مورد اقشار محروم و آسیب‌پذیر از مبرم‌ترین ضرورت‌های تحول است. در این ضرورت محوری، اخلاق، رفتار، بینش، دلسوزی ، عملکرد و به‌خصوص معنویت اسلامی استادان، در جایگاه هدایت‌گری و الگو بودن، در همه ابعاد آموزش، پرورش، تربیت و تهذیب نفس، شکل‌گیری شخصیت دانشجویان، دستیاران و دیگران و سایر مقدرات نظام آموزشی و سلامت جامعه، تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز است. همچنین ادغام آموزش «سلامت معنوی اسلامی» در آموزش‌های نظری و عملی دانشجویان از ضرورت‌های مبرم تحول است که تعالیم

*بیانیه مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی، خرداد ۱۴۰۴

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.19]

مـرتبط بـا آن، بایـد از زمـان اولـین تمـاس دانشـجویان بـا مراجعه‌کنندگان شروع و در فرصت‌هایی نظیر گرفتن شرح حال، جلسات علمی نظیر گـزارش صـبحگاهی، رانـدها، نشسـت‌هـای علمی و سایر فرصت‌های آموزشی و در طـول تمـام سـال‌هـای تحصیلی ادامه یابد. تـدریس مباحـث نظـری و عملـی سـلامت معنوی اسـلامی، مـی‌توانـد جـایگزین بعضـی از دروس معـارف اسلامی شود.

۲. **آموزش فرزندپروری اسلامی، از طریق ادغام بـا تکامـل سال‌های اول زندگی (Early Childhood Development; ECD):** این رکن از آموزش‌های سلامت، باید با آموزش والدین از قبل از انتخاب همسر آغاز و از زمان انعقاد نطفه، تمام دوران بارداری، لحظه تولد و تداوم برنامه در سال‌های اولیه زندگی در خانواده، مهد کودک، پیش‌دبستانی و دبستان ادامه یابد اجرای مطلـوب این برنامه به شروع بهنگام و ارتقـای سـلامت معنـوی اسـلامی فرزند بسیار کمک می‌کند و اثرات آن می‌توانـد حتـی در نسـل بعدی هم تداوم یابد.

۳. **آموزش و اجرای کامل سیاست‌های کلی سلامت با تأکیـد بـر موارد ذیل**:

- رعایت اولویت‌ها، نظیر برنامـه‌هـای ارتقـای سـلامت، پیشـگیری ابتـــدایی (primordial) و اولیـــه (Primary) از بیمـــاری‌هـــا و تهدیدکننده‌های ابعاد سلامت؛
- همسوسازی آموزش عالی سلامت با نیازهای جامعه؛
- تحول در رویکردهای آموزشی و تغییر نگرش از «بیماری‌محوری» به «سلامت‌محوری»؛
- آموزش بهداشت و ارتقای سواد و فرهنگ سلامت؛
- توسعه محتوای بهداشت عمومی (بازنگری برنامه‌ها بـا تأکیـد بـر اپیدمیولوژی، عوامل اجتماعی و محیطی تعیین‌کننده سلامت، ...)
- تأکید بر آموزش علوم عالی سلامت به دانشجویان در متن جامعه و در شبکه‌های بهداشتی درمانی کشور، با هدف جامعه‌نگر کردن و پاسخگو کردن آموزش‌ها و همچنین خدمات سلامت؛
- افزایش مدت آموزش سـرپایی بـه ۵۰ تـا ۷۰ درصـد کـل دوران آموزش و در مقابل حذف آموزش دانشجویان در بخش‌های فـوق تخصصی و مراقبت‌های ویژه؛
- تأکید بر عوامل اجتماعی مؤثر بر سـلامت (SDH)، و راهکارهـای همکاری‌های بین‌بخشی؛
- منظور نمودن سلامت در همه سیاست‌ها و راهکارهـای نیـل بـه عدالت در سلامت؛
- جلب مشارکت‌های مردم (در تعیین نیازهای سلامت، برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت).

۴. **تأکید و تمرکز بر روز آمد کردن، گسـترش و تکمیـل شـبکه بهداشتی درمانی کشور**

- مهمترین و مؤثرترین اقدام برای ارتقای کمیت و کیفیت برنامـه‌هـای سلامت محور و نیل به عدالت در سلامت از طریق تأکید و تمرکز بـر **روز آمد کردن، گسترش و تکمیل شبکه بهداشـتی درمـانی کشور** است که محمل بسیار مناسبی برای ادغام و اجـرای مطلـوب همه برنامه‌های سلامت محور نظیر: آموزش بهداشت، ارتقای سلامت جامعه، آگاهی مردم نسبت به حقوق و مسئولیت‌های خود، خانواده و جامعه در ارتباط با سلامت، ارتقاء فرهنگ و سواد سلامت، و بـه‌ویـژه پیشگیری از بیماری‌ها و همه تهدیدکننده‌های ابعاد سلامت است.
- **اصلاح نرخ رشد جمعیت کشـور:** تشـویق و ترغیـب جوانـان در زمان مراجعه به شبکه برای انتخاب همسر شایسته، ازدواج کم‌هزینـه و فرزندآوری به‌هنگام، به‌منظور اصلاح رشد جمعیت کشور؛
- **پیشگیری از بیماری‌های واگیر و غیر واگیر**، (که گروه اخیـر علت ۸۰ درصد مرگ و میرها در کشـور بـه‌حسـاب مـی‌آیـد)، از طریق اصلاح تغذیه، ورزش، اجتناب از دخانیـات، الکـل، و مـواد مخدر، استرس و فشارهای روانی، و نیز انجام پاره‌ای غربالگری ها نظیر چاقی، فشار خون ، دیابت و سرطان؛

۵. **تأکید بر احیای کامل طرح ژنریـک و اصـلاح فهرسـت ملـی داروها:** استفاده از راهنماهای بالینی، کنترل نسخ، جلوگیری از ورود داروهای ساخت خارج که مشـابه آن در داخـل سـاخته مـی‌شـود، و تعطیل کردن همه مراکز تک نسخه‌ای داروها

۶. **تعمیق و تکمیل ادغام آموزش و پـژوهش علـوم سـلامت در عرصه مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی درمانی:**

- شبکه بهداشتی درمانی کشـور محملـی منحصـربه‌فـرد بـرای ادغـام پژوهش و آموزش علـوم سـلامت در عرصـه مراقبـت‌هـا و خـدمات بهداشتی درمانی کشور است. تعمیق و تکمیل ادغـام مناسـب‌تـرین، اقتصادی‌ترین، علمی‌ترین راه برای جامعه‌نگر کردن و پاسخگو کـردن آموزش‌های علوم سلامت و ارائه خدمات بهداشتی درمانی است.
- ارتقاء سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها (سلامت محوری) ضـمن کم هزینه‌تر بودن، بیشترین تأثیر را بر بهبود و ارتقاء شاخص‌های سلامت و نیل بـه عـدالت در سـلامت دارد، در حـالی‌کـه حتـی درمان‌های سطح بالا و پرهزینه (Sophisticated) نقش ناچیزی در ارتقاء شاخص امید به زندگی و سایر شاخص های سلامت دارد

۷. **اصلاح آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی** بـر مبنـای کمیـت و کیفیت آموزش‌های نظری و عملی در ارتباط با جامعه‌نگری، سـلامت محوری، پاسخگویی، تشویق و ترغیب دانشجویان بـه حفـظ کرامـت انسانی، ارائه مراقبت‌ها و خدمات دلسوزانه به مردم و کشور. همچنین محاسبه امتیازات استاد بر مبنای کیفیت و کمیـت آمـوزش اخـلاق،

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.19]

معنویت اسلامی، ارزش‌های انسانی اسلامی، اولویت دادن به پیشگیری و ارتقای سلامت، و نیز ابعاد کمی و کیفی آموزش علـوم سـلامت در متن جامعه و شبکه بهداشتی درمانی کشور.

۸. **تلفیق آموزش‌های سبک زندگی سالم با الگوی اسلامی ایرانی:** شامل مشاوره در زمینه تغذیه، فعالیت بدنی و تـرویج سـبک زنـدگی سالم، مراقبت‌های پیشگیرانه و ...

Statement

The Urgent Need for Real and Purposeful Transformation in Health Sciences Education*

Abstract

Creating a targeted and real transformation in the health sciences education system, with careful planning based on the current needs of society, is an inevitable necessity to improve the quality of graduates and respond to the challenges of the health system. This transformation is not an option, but a fundamental necessity to improve the health of the society. The Academy of Medical Sciences has presented eight proposed strategies in this statement.

Keywords: Delivery of Health Care, Medical Education, Quality Improvement

*Statement of the General Assembly of the Academy of Medical Sciences, Spring 2025

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.19]